

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 1 (Време за работа - 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 15. включително отбелязвайте в листа за отговори.

1. Коя характеристика на духовно-религиозните вярвания на траките е описана в източника?

„Но нашият цар Залмоксис – рече той, – бидейки сам бог, твърди, че както не бива да се почва да се лекуват очите без тялото, така не бива да почне да се лекува и тялото без душата и че причината, поради която гръцките лекари не могат да се справят с много болести, е, че не признават цялото като такова, което се нуждае от лекуване и което, щом не се намира в добро състояние, не позволява и на частта да е добре... затова трябвало главно и преди всичко да се лекува душата.“

Из „Диалози – Хармид“, Платон, V – IV в. пр.Хр.

- А) вярата в безсмъртието на душата и тялото чрез самоусъвършенстване
- Б) разбирането за единството на земните и небесните природни сили
- В) посвещението на тракийския цар и аристокрацията в мистериозни обреди
- Г) разбирането за човека като единно цяло на взаимно зависими душа и тяло

2. Кой атински стратег въвежда реформите, представени в източника?

„Той издал закон и отменил всички дългове..., направил ръководните длъжности да се избират с жребий..., въз основа на облагаемостта им с данъци имущество той разделил гражданите на четири категории, ...учредил Съвет на четиристотинте, по сто души от всяка фила...“

Из „Атинската полития“, Аристотел, IV в. пр.Хр.

- А) Солон
- Б) Клистен
- В) Драконт
- Г) Перикъл

3. Кое твърдение за спартанците НЕ съответства на информацията от текста?

„Никой нямал право да живее така, както му се иска. Спартанците смятали, че принадлежат не на себе си, а на отечеството си. Те имали много свободно време – да се занимават със занаятите им било строго забранено, а на богатството никой не обръщал внимание. Земята им обработвали илотите, които им плащали данък. Заедно с парите там изчезвали и користта, и бедността. Танци, пиршества, обеда, лов, гимнастика, разговори в народното събрание – това поглъщало тяхното време, когато не били на поход. Ликург приучавал съгражданите си да не желаят и да не умеят да живеят отделно от другите, а напротив, те трябвало да бъдат като пчели в медна пита, да живеят винаги заедно, да се събират около своя водач и напълно да принадлежат на отечеството.“

Из „Успоредни животописи“, Плутарх, II в. пр.Хр.

- А) Живеят винаги заедно.
- Б) Сред тях изчезва користта и стремежът към богатство.
- В) В свободното си време се занимават със занаяти.
- Г) Животът им е напълно посветен на отечеството.

4. Към кой архитектурен стил принадлежи храмът от снимката?

Храм „Сан Мартин де Турс“, Фромиста, (Испания), XI в.

- А) романски
- Б) готически
- В) късновизантийски
- Г) бароков

5. Коя особеност на императорската власт във Византия е представена едновременно и в двата източника?

Източник 1.

„...По природата на своето тяло царят е като другите хора, но по авторитета на своето достойнство той е подобен на Бог, който управлява всичко, понеже няма човек на земята, който да е по – висок от него...“

Из „Поучителни слова“, Агапит, VI в.

Източник 2.

Миниатюра от „Псалтира на Василий II“ (976-1025г.), изобразяваща императора и враговете му, паднали в краката му.

- А) Короната и копие са знаците на императорската власт.
- Б) Властта на императора има божествен характер и произход.
- В) Почитта към императора се засвидетелства с дълбок поклон.
- Г) Властта на императора се простира върху държавата и църквата.

6. Кое твърдение за ролята на Църквата в образованието е НЕВЯРНО, според източниците?

Източник 1.

„Но каква беше работата на Евтимий в заточение? Ловитба — обичайната работа на апостолите, но не на риба, а на човеци... Защото при него се стичаше цялата околна местност на ония планини ...: и едни като от вериги се освобождаваха от различни ереси, други пък отхвърляха тъмата на сарацинското безчестие, трети изоставяха скотския си живот като мръсна дреха. Насаждаха се образците на всяка добродетел, хората се учеха да познават господата, неуките ставаха учители на други. " "

Из „Похвално слово за Евтимий" на Григорий Цамблак, XV век

Източник 2.

„ ...4. Нека при църквата „Св. Николай“ при този свещеник да има на обучение шест младежи, които ще получават одежди и храна, колкото подобава, от манастира дотогава, докато се изучат на всички правила на свещеничеството.

5. А когато те достигнат зряла възраст... тези от тях, които се окажат достойни за свещенически сан, те да бъдат посветени за свещеници и да бъдат приети в големия манастир. И нека да извършват литургия заедно с другите свещеници.“

Из „Типика“ на Бачковския манастир, 1083 г.

- А) Съдейства за обучаването на много монаси и свещеници за нуждите на църквите и манастирите.
- Б) Възпитава хората в християнските добродетели и морал, за да не бъдат изкушавани от ереси.
- В) Подготвя книжовници, граматичици и учители, които да създават книги и да обучават младежите.
- Г) Запознава хората с идеите на различните учения и религии и ги учи да си служат с различни езици.

7. Създаването на коя държавна институция поставя началото на съсловната монархия във Франция?

- А) Кралски съвет
- Б) Генерални щати
- В) Сметна палата
- Г) Върховен съд

8. Кое е вярното твърдение за властта на османския султан според източниците?

Източник 1.

„Абсолютната и неограничена власт на този владетел става още по-очевидна от званията, които му дават, например „Бог на земята“, „Сянка на бога“, „Дарител на всички земни корони“ и т.н.“

Из „Сегашното състояние на Османската империя и на гръцката църква“, Пол Рико, 1686 г.

Източник 2.

„Султан Сюлейман е Негов роб, получил мощта си чрез божията сила, халифът, блестящ чрез Божията слава... Владетел на Земното царство, сянка на бога над всички народи, султан на султаните за арабите и персите, обнародващ султанските закони...“

Надпис над входа на джамията „Сюлеймание“ в Истанбул, XVI век

- А) властта му е представителна
- Б) упражнява само религиозна власт
- В) неговата власт е неограничена
- Г) притежава само законодателна власт

9. Коя политическа идея на Просвещението е аргументирана в двата източника?

Източник 1.

„Политическото общество обаче съществува там и само там, където всеки от членовете му се е отказал от тази естествена власт, предавайки я в ръцете на обществото за защита според законите, установени от това общество... Следователно, когато някакъв брой хора са обединени в едно общество, така че всеки от тях се отказва от властта, присъща му по законите на природата, и я предава на обществото, то тогава и само тогава съществува политическо или гражданско общество.“

Из „Втори трактат за управлението“, Джон Лок, 1689 г.

Източник 2.

„Но общественият строй е свещено право, служещо за основа на всички други права. Обаче това право не ни е дадено от природата, следователно то се основава на споразумение...“

Из „За обществения договор или принципите на политическото право“, Жан Жак Русо, 1762 г.

- А) върховенството на разума
- Б) гражданското неподчинение
- В) общественият договор
- Г) разделението на властите

10. Кой основен принцип, заложен в американската конституция, е затвърден след края на Гражданската война в САЩ (1861 – 1865 г.) според източниците?

Източник 1.

„Член 1, §3.1. Сенатът на Съединените щати се състои от по двама сенатори от всеки щат, избирани за срок от 6 години от щатските Законодателни събрания...§4. Когато се появят вакантни места за представителството на който и да било щат, изпълнителната власт на същия назначава избори за попълването на тези места. § 4.1. Времето, мястото и редът на избиране на сенаторите и представителите се определят във всеки щат от щатското Законодателно събрание.“

Из „Конституция на Съединените американски щати“, 1787 г.

Източник 2.

„Две десетилетия след приемането на Конституцията американското общество изпада в чувствителен и опасен регионализъм...Гражданската война може да се разглежда и като война за национално обединение, за създаване на общи федерални институции и за премахване на силния регионализъм.“

Из „Гражданската война в САЩ 1861 – 1865г.“, Андрей Пантев и др ,1989 г.

- А) разделението на властите
- Б) личната свобода
- В) регионализма
- Г) федерализма

11. Какви идеи отстоява Любен Каравелов в източника?

„...7. Ние желаеме за себе си свобода народна, свобода лична и свобода религиозна; с една дума, свобода човеческа и затова желаеме такава съща свобода и на нашите приятели и съседи. Ние не желаеме да владееме над другите и затова не позволяваме да ни владеят и другите...“

Из „Програма на БРЦК“, Женева, 1 август 1870 г.

- А) ренесансовите възгледи за личностно усъвършенстване
- Б) революционни идеи за създаване на силна българска държава
- В) идеите за социална справедливост и равенство в модернизирания свят
- Г) просвещенските идеи за защита на индивидуалната и национална свобода

12. Кое е вярното твърдение, като имате предвид стиховете?

Есенна песен

Виола със стон
под гол небосклон
през октомври ридае
и вяла печал
невидим кинжал
в гърдта е.
/... /
Къде съм дошъл...
А вятърът зъл
като лист по земята
и мен в тоя свят
напред и назад
подмята.

Пол Верлен

Лист обрулен

Лист отбрулен... Бог знай де го
вятъра завлече.
И сирака
тъй отмина на чужбина —
сам, далече.

Лист отбрулен... Мир за него
в някоя долина.
Кой го чака,
та сираче да заплаче
по родина?

Пейо Яворов

- А) Поетите са представители на символизма и чрез еднакви похвати разкриват дълбока емоционалност и душевни преживявания.
- Б) И двамата автори са представители на футуризма и чрез тези стихове пресъздават динамиката и сложността на живота.
- В) Поетите творят в различни епохи, представители са на различни течения, но ги обединява общата тематика на стиховете.
- Г) Общата тема в двете стихотворения е носталгията, която изпитват творците по родината и родния дом.

13. В коя европейска държава има най-голямо увеличение на продължителността на живота на населението в периода 1900 – 2015 г. според данните от таблицата?

Средна продължителност на живота (в години) в някои европейски държави				
Държава	1900	1950	1990	2015
Австрия	42	66	78	80
България	40	62	71	74
Великобритания	46	69	75	81
Германия	45	67	75	81
Гърция	39	66	76	81
Дания	52	71	74	80
Испания	35	65	77	83
Италия	42	67	76	82
Нидерландия	48	72	77	81
Полша	---	61	71	77
Русия	30	58	69	70
Словения	---	65	73	80
Франция	45	67	76	82

- А) Гърция
Б) България
В) Русия
Г) Испания

14. Кое понятие е пропуснато в текста?

„Чл.2. В тази конвенция _____ е всяко от следните действия, извършени с намерение да бъде унищожена изцяло или отчасти една национална, етническа, расова или религиозна група като такава:

- а) убиване на членове на групата;
- б) причиняване на тежки телесни или душевни повреди на членове на групата;
- в) умишлено налагане на групата на условия на живот, целящи нейното пълно или частично физическо унищожение;
- г) налагане на мерки за предотвратяване на ражданията в групата;
- д) насилствено предаване на деца от групата на друга група“.

Из „Конвенция на Организацията на обединените нации“
(ООН), 9 декември 1948 г.

- А) асимилация
- Б) геноцид
- В) интеграция
- Г) сегрегация

15. Коя специализирана структура на ООН създава през 1992 г. програмата „Паметта на света“ с цел да дигитализира онези безценни документи, създадени през вековете, които са изградили съвременния ни свят такъв, какъвто е?

- А) Организация за образование, наука и култура (ЮНЕСКО)
- Б) Световната организация за интелектуална собственост (СОИС)
- В) Детски фонд на ООН (ЮНИЦЕФ)
- Г) Международната банка за възстановяване и развитие (МБВР)

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 2 (Време за работа – 180 минути)

Отговорите на задачите с номера от 16. до 25. включително записвайте в листовете за отговори. За всяка от задачите, която има подусловие, първо запишете буквата на подусловието и след нея – Вашия отговор.

16. Прочетете текста и отговорете на въпросите.

„Ние сме съграждани на патрициите и имаме една и съща родина... В моето предложение – да бъде разрешено да сключваме законен брак с патриции...и да бъдем допуснати до магистратските длъжности, няма нищо лошо – това право принадлежи на народа... Усещате ли, плебеи, колко ви мразят те? Дори, когато дишате, когато говорите, дори, когато ви виждат, това ги дразни!... Ако това продължава, никой няма да отиде да се бие в армията. Никой не иска да се бие за надменните господа, които не искат да ни допуснат да бъдем избирани за магистрати.“

Из „История на града Рим от неговото основаване“,
Тит Ливий, I в. пр.Хр. – I в. сл.Хр.

- А) Кой са двете големи обществени групи в Рим, описани от автора?
- Б) Какви са причините за обществения конфликт?
- В) Кой са магистратите според текста?
- Г) Пред каква заплаха е изправена държавата?

17. Проучете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„Кесарят Варда, брат на императрицата майка Теодора и вуйчо на император Михаил III (842 – 867), проявил голям интерес към древната мъдрост. Това негово увлечение го подтикнало да учреди школа. За съжаление датата, на която отворил врата обновеният университет, остава неясна. Най-общ ориентир е десетилетието, през което кесарят Варда ръководел държавните дела във Византия.“

Из „Византийският свят“, проф. Иван Божилов, 2008 г.

Източник 2.

„Тук се учат царските деца и синовете на византийската аристокрация. Понякога в нея постъпват и високопоставени лица от съседните страни. За времето школата е най-висшето учебно заведение във Византия. Това е академия, в която се изучават разнообразни дисциплини. Обучението се извършва на две степени: тривиум и квадравиум. В тривиума се изучават считаните на времето за основни дисциплини преди всичко граматиката, диалектиката и реториката, а в квадравиума – математическите дисциплини, астрономията и изкуствата.“

Из „Константин-Кирил: Денница на славянския род“,
проф. Донка Петканова, 1994 г.

- А) За кой образователен център дават информация текстовете?
- Б) През кой век е създаден?
- В) Запишете степените, през които преминава обучението в него.

18. Създаването на средновековните цехове е една от най-важните обществени промени на Средновековната епоха. С помощта на източника, под формата на кратък, свързан текст с 5 – 6 изречения, обяснете тяхната същност. Използвайте следните опорни въпроси: какво е цех, каква икономическа функция изпълнява, каква социална роля има, каква нова обществена прослойка оформят, как съществуването им се отразява на производствения процес.

„Компактна част от новоосновените градове образували занаятчиите, които напуснали своите села, движени от желанието да отхвърлят личната си зависимост от феодала земевладелец... Важно завоевание на занаятчиите било създаването на специални професионални организации, наричани цехове. Те се появили заедно с градовете и целели да защитят интересите на занаятчиите, да запазят монопола в производството на стоките в даден отрасъл. Формирането на всеки нов клон в занаятите предизвикал организирането на нов цех.

В началото цеховата организация дала тласък върху развитието на занаятчийското производство. Тя ограничавала стремежите на едни майстори да богатееят за сметка на други, осигурявала еднакви условия за производство и продажба на продукцията. Постепенно обаче цеховете... започнали да задържат развитието на производителните сили, забранявайки да се въвеждат нови, модерни оръдия на труда.“

Из онлайн енциклопедия „История на света“, Средновековните градове, Йордан Николов

19. Прочетете откъса от романа на Чарлз Дикенс „Тежки времена“ и изпълнете поставените към него задачи.

„Това беше град от червени тухли или тухли, които щяха да бъдат червени, ако бяха позволили това пушекът и пепелта; обаче при създаването се положение Коуктаун беше град в неестествени червено-черни цветове, като боядисано лице на дивак. Това беше град на машинария и високи комини, от които като безконечни змии непрестанно се виеше и никога не секваше пушек. В него имаше канал и река, която течеше морава (б.р. – тъмновиолетова на цвят) от зловонна боя, и огромни скупчени сгради с безброй прозорци, където всичко дрънчеше и се тресеше цял ден и където буталото на парната машина се движеше еднообразно нагоре-надолу като глава на слон, изпаднал в тиха лудост. В него имаше няколко големи улици, всичките доста сходни една на друга, и множество малки улички, още по-сходни една на друга, обитавани от хора, също така сходни едни на други, които се прибираха и излизаха в същите часове със същите крачки по същите тротоари, за да вършат същата работа, и за които всеки ден беше същият, както вчера и утре, и всяка година бе двойник на миналата и следващата.“

Из „Тежки времена“, Чарлз Дикенс, 1854 г.

- А) Кое историческо понятие съответства на описаните в текста икономически промени?
- Б) Как се променя обликът на града с развитие на промишлеността?
- В) Как промените влияят на начина на живот на част от градското население през описаната епоха?

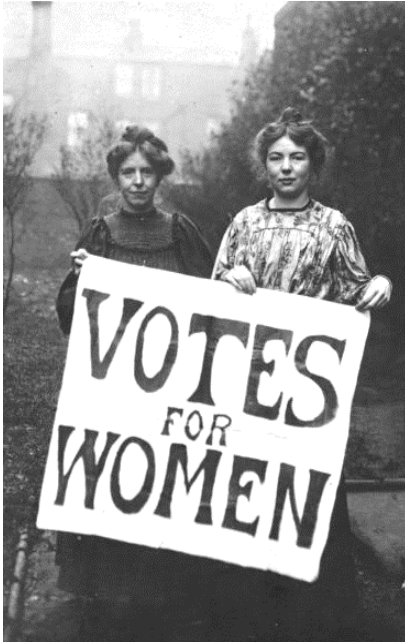
20. Проучете източниците на информация и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„През 1903 г. Емелин Панкхърст основава Женския социален и политически съюз заедно с дъщерите си Кристобел и Силвия. Наричат членовете на този съюз суфражетки, защото след неуспеха да постигнат с мирни средства право за жените да гласуват на избори, започват да използват по-войнствен подход. Мотото им е: „Дела, а не думи“. Те се приковават към парапети, нарушават публични събрания, чупят витрини и повреждат обществена собственост. Суфражетките са арестувани и хвърлени в затвора, но продължават протеста си и там с гладна стачка. Когато през 1914 г. избухва Първата световна война, суфражетките временно спират кампанията си, за да подкрепят военните усилия на правителството. През 1918 г. британският парламент приема нов изборителен закон, който дава право на жените над 30-годишна възраст да гласуват, ако имат собственост. През 1928 г. нов закон признава правото на всички жени над 21 години да участват в изборите за Парламент. Същата година е избрана първата жена депутат в парламента.“

Из статия „Суфражетките“, 2018 г. секция „Образование“, Британска библиотека

Източник 2.

Суфражетките Ан Клейн и Кристабел Панкхърст държат първия публичен плакат с лозунга „Гласове за жените“, превърнал се в лозунг на движението за изборителни права на жените, 1905 г.

Източник 3.

„Женският социален и политически съюз действа като организирана армия с професионални войници, разглеждайки Едуардовата епоха като гражданска война между половете. Ръководени, а в някои случаи и организирани от Емелин Панкхърст, тези нападения са специално предназначени да тероризират правителството и широката общественост. Искат чрез заплахи и актове на насилие да променят общественото мнение за изборителните права на жените. Някои от членовете на Женския социален и политически съюз се отдръпват заради ескалацията на насилие. Под въздействие на екстремизма, подобно на въздействието на политическото насилие днес, Женският социален и политически съюз губи много поддръжници.

Този аспект на борбата за правата на жените може да ни накара да се чувстваме неудобно. Не искаме да вярваме, че хората, които са станали наши идоли, са способни на такива действия. Но дезинфекцията на историята никога не е добра идея. Историята е навсякъде около нас и е много по-добре да я познаваме в нейната цялост или поне толкова близо, колкото можем да стигнем до нея, отколкото да защитаваме митове и полуистини. А борбата за равенство никога не е била лесна.“

Из статията „Суфражетки, насилие и войнственост“, Фърн Ридъл, 2018 г.

- А) С каква цел е създаден Женският социален и политически съюз?
- Б) Какви действия предприемат суфражетките за постигането ѝ ?
- В) Защо не трябва да се идеализират събитията, свързани с борбата за равни права?

21. Прочете историческите източници и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„До Нобеловия комитет на Шведската академия!

В случай, че долуподписаният, като почетен член, член и член-кореспондент на множество славянски академии и учени дружества има право да предложи кандидат за нобеловата премия за литература, аз имам чест да предложа като кандидат за споменатата премия за 1912 г. българския поет Пенчо Славейков... Шведската академия се намира пред щастливи и съвсем необикновени обстоятелства да може да представи пред Европа един безспорно голям поет, при който може да се констатира наличието на поетически шедьовър – „Кървава песен.“

Стокхолм, 30 януари, 1912 г.

Алфред Янсен

(Алфред Янсен е експерт за славянска литература към Нобеловия комитет, преводач на творчеството на Пенчо Славейков на шведски език)

Източник 2.

„... Нейният автор Пенчо Славейков, син на родоначалника на новата българска литература, държавника Петко Славейков, с това майсторско произведение е издигнал на своята родина и на самия себе си един величествен паметник, достоен за отбелязване извън границите на страната.“

Из предговор към шведското издание на поемата „Кървава песен“, Алфред Янсен, 1912 г.

Източник 3.

„През есента, когато на заседанията на Нобеловия комитет се приключва процедурата по определяне на лауреата, Пенчо Славейков е вече починал (наградата се присъжда само на живи писатели и поети).“

Из „Единственият българин предложен за Нобелова награда“, Нобелови лауреати (Енциклопедия БАН, 1994 г.)

- А) Каква е дейността на институцията, до която е адресирано писмото?
- Б) Какъв е мотивът за кандидатурата?
- В) Защо предложението не е разгледано?
- Г) Какво е значението на направеното предложение за българската литература?

22. Проучете източниците и изпълнете задачите.

Източник 1.

„Русчук в турско време е столица на Дунавския вилает. И сега по числото на населението си той е най-важният град на България. Той е дебушето (изходът) на Европа за търговията с България... Като е бил повече от други български градове в досег с Европа, Русчук много скоро е почувствал нейното влияние. Има два – три търпими хотела, известно число добре построени двуетажни къщи, няколко широки и постлани улици. Откога не съм виждал добър калдаръм! Княжеският дворец, Окръжното управление, главният хотел са здания, построени елегантно. Австрийската и маджарската колонии са доста големи и държат в ръцете си много клонове на търговията.

В Русчук има вече начало на обществен живот. Зимно време се уреждат вечеринки. Певниците на кафе-шантаните не отминават Русе. Преобладава европейската носия.“

Из „Описание на Русчук“, Вико Мантегаца, 1886 г.

Източник 2.

Общ брой на населението в Русе	26 156 души
Етническа принадлежност	Брой
българи	11 342
турци	10 252
испански евреи	1943
арменци	841
гърци	291
цигани	79
татари	74
немци	476
власи	231
руснаци	170
сърбо-хървати	113
маджари	76
италианци	58
французи	58
чехи	16
персийци	19
поляци	16
англичани	32
други народности	69

Резултати от преброяване на населението на града – 1 януари 1881 г.

- А) Кои фактори допринасят за развитието на Русе като голям градски център преди Освобождението?
Б) Какъв е етническият облик на Русе след Освобождението?
В) В какво се изразява европейското влияние в неговата архитектура, благоустройство и обществен живот?

23. Прочете източниците и отговорете на въпросите.

Източник 1.

Съветска юбилейна марка от 1975 г. със знамената на страните от Варшавския договор: отляво България, Унгария и Източна Германия, отдясно Чехословакия, Съветския съюз и Румъния, отдолу Полша. Отгоре: „Пази света и социализма“, в средата „20 години Варшавски договор“.

Източник 2.

„Вчера, 20 август, 1968 г., около 23 часа вечерта армиите на Съветския съюз, Полската народна република, Германската демократична република, Унгарската народна република и Народна република България нарушиха държавната граница на Чехословашката социалистическа република... Призоваваме всички граждани да запазят спокойствие и да не оказват съпротива на напредващите войски. Затова нашата армия, Сигурност и народна милиция няма да получат заповед да защитават страната. Политбюро на Чехословашката комунистическа партия смята, че този акт противоречи не само на всички принципи на отношенията между социалистическите страни, но и че отрича всички норми на международното право...“

Из изявление на Политбюро на ЦК на Чехословашката комунистическа партия,
21 август, 1968 г.

- А) С каква цел е създаден Варшавският договор?
- Б) Кое събитие е представено в текста?
- В) Защо чехословашкото държавно ръководство взема решение да не се оказва съпротива?
- Г) Каква е оценката на Чехословашката комунистическа партия за събитието?

24. Прочетете източници и отговорете на въпросите.

Източник 1.

„В годишния репертоарен план на Народния дворец на културата „Людмила Живкова“ е включен спектакъл-рецитал „Поетът и лавината“ по произведения на Блага Димитрова, включително непубликувани (например стихотворението „Чернобил“)... Специалисти изразяват мнение, че отделни творби са така обединени композиционно, че като цяло сценарият изобилства с философско-екзистенциалистически изводи, които му придават фаталистичен и дори мистичен характер, навеждали към преки асоциации за „безсилието“ и „залеза“ на социалистическия обществен строй. Считаме, че при наличието на изложените факти и оценки би било правилно сценарият да се преразгледа отново, като компетентните институции вземат конкретно отношение дали е целесъобразно или не неговото представяне.“

Информация от МВР до членове на Политбюро, 6 февруари 1987 г.

Източник 2.

Таблица: Данни за съдбата на част от репресираните български интелектуалци след 1944 г.

Димитър Талев (писател)	През 1945 г. е въдворен в лагера „Св. Врач“, а след това в мините в Перник, и трудово-възпитателно общежитие (ТВО) в Дупница. Обвинен е че е „писал фашистки статии във в-к „Зора“.
Фани Попова-Мутафова (писателка)	Осъдена от Народния съд на 7 г. затвор за „прогерманска дейност“. Произведенията ѝ са брутално фалшифицирани от народната власт и издадени в силно променен вид.
Константин Павлов (поет)	През 1965 г. книгата му „Стихове“ е спряна, заради предизвикването на отчуждение и песимизъм, а на поета е забранено да публикува.

- А) Запишете две причини за предприетите репресии срещу българските интелектуалци от комунистическия режим.
- Б) Какви методи за контрол и репресии използва комунистическата власт?
- В) Каква е целта на репресиите срещу интелектуалците.?

25. Проучете източниците и отговорете на въпросите:

Източник 1.

„Ще слагате малки кутии, които ще наричате урни, и от тези кутии знаете ли какво ще следва – събрание! Събрание, в което ще кипи живот, ще напътства по всеки един въпрос, суверенен и народен съвет, който ще решава, съди, разрешава всички правни спорове...Ще настъпи денят, в който няма да има други бойни полета освен пазарите, отворени за търговия, и интелектуалците, готови за спор в полето на идеите. Ще настъпи денят, в който картечът и гранатите ще бъдат заменени от гласове, всеобщо избирателно право и мъдрите решения на един велик и суверенен сенат... Ще настъпи денят, в който вие, французи, руснаци, италианци, англичани, немци – всички вие нации на този континент ще се слееете в едно и ще съставите европейското братство“

Реч на Виктор Юго пред Международния конгрес за мир в Париж, 1849 г.

Източник 2.

„Единната валута е отдавнашна идея, с корени дълбоко в историята. Без да се връщаме до Римската империя или империята на Каролингите, преди шест века кралят на Бохемия Иржи Подебрад призовава за обща европейска валута.“

Реч на Жан-Клод Трише, председател на ЕЦБ, 19 октомври 2011 г.

Източник 3.

Институции на Европейския съюз

„Европейски парламент – представлява европейските граждани
Европейски съвет – определя основната посока на развитие и приоритетите на ЕС
Европейска комисия – изпълнителната институция на ЕС
Съвет на Европейския съюз (или Съвет на министрите) – представлява правителствата на държавите членки
Съд на Европейския съюз– контролира спазването на договорите и нормативните актове на ЕС
Европейска централна банка
Европейска сметна палата“

Източник 4.

Договорът за създаване на Европейския съюз е подписан в Маастрихт в Нидерландия. Това е значимо събитие от историята, тъй като с този договор се определят ясни правила за бъдещата единна валута и за общата външна политика и политика на сигурност и се установява по-тясно сътрудничество в областта на правосъдието и вътрешните работи. Европейският съюз е официално създаден с този договор, който влиза в сила на 1 ноември 1993 г.

- А) В какви исторически периоди са формулирани идеите, представени в първите два източника?
- Б) Кои елементи на Европейския съюз са застъпени в източници 1 и 2?
- В) Как идеите от предходни исторически епохи намират приложение при изграждането на Европейския съюз?

Свързан писмен текст напишете в листовете за отговори на предвиденото място.

26. Съставете свързан писмен текст (по избор на зрелостниците).

26. (1) Отговор на въпрос по исторически проблем:

Какви промени настъпват в държавата и обществото след покръстването на българите при княз Борис I – Михаил?

При отговора на въпроса вземете под внимание следните въпроси:

1. Каква е политическата и религиозна ситуация в Европа в навечерието на покръстването на българите?
2. През какви етапи преминава въпросът за самостоятелна българска Църква?
3. С какви средства княз Борис I успява да утвърди християнството като държавна религия?
4. Как се променя всекидневието и обредността на българите след покръстването?
5. По какъв начин е приложен византийският държавен модел в християнска България?

26. (2) Съставете текст върху разнообразни исторически източници.

Анализирайте предложените източници и отговорете писмено на въпроса:

Как тоталитарната държава налага своята идеология на обществото?

При съставянето на текста вземете под внимание следните въпроси:

1. Кога започва възпитаването в духа на тоталитарната държава? (източник 1)
2. Какво е мястото на образованието за формиране на тоталитарното общество? (източници 2 и 3)
3. Какви са характеристиките и функциите на тоталитарното изкуство и архитектура? (източници 4, 5 и 6)
4. Каква е ролята на театъра и киното в изграждането на тоталитарното общество (източник 7)?
5. Защо тоталитарната държава използва толкова разнообразни средства за въздействие върху обществото?

Източник 1.

Детски и младежки организации в тоталитарните държави		
	Деца и ученици до 18 г.	Младежи (ученици, студенти, работници)
Италия при Мусолини	Синове и дъщери на вълчицата 6 – 8 год. Балила – момчета 8 – 14 год. Малки италианки 8 – 14 год. Авангардисти – младежи 14 – 18 год. Млади италианки 14 – 18 год.	Млади фашисти 18 – 21 год. Университетски фашистки групи
Германия при Хитлер	Хлапета 6 – 10 год. Немска младеж – момичета и момчета 10 – 14 год. Хитлерова младеж – момчета и момичета, задължително членство след 1936 г. 14 – 18 год.	Трудова повинност
СССР	Октомврийчета 6 – 10 год. Пионери 10 – 15 год. Комсомолци 15 – 18 год.	Комсомолци 18 – 28 год.

Източник 2.

„Националната държава трябва, на първо място, да насочи своите педагогически усилия не към обикновеното преподаване на знания, а към изграждането на физически здрави тела. Едва на втори план идва обучението в духовни качества. Но и тук на първо място е развитието на характера, особено силата на волята и на решимостта, обединени с едно възпитание, което да подготвя ученика да приема с радост отговорностите. Едва най-накрая идва преподаването на научното познание.

Венецът на всяка възпитателна дейност на националната държава трябва да бъде единствено представата в сърцата и умовете на младежите за расовия дух и расовото чувство, насочени едновременно и към инстинкта, и към разума. Никое момче и никое момиче не трябва да завършват училище, без да се стигнали до убеждението и чувството за необходимостта от чистота на расата.“

Из „Моята борба“, Адолф Хитлер, 1925 г.

Източник 3.

Страница от Буквар за германските деца, 1941 г.

„ По радиото.

- Ние слушаме музика.
- Ние слушаме барабаните.
- Ние слушаме: Зиг Хайл! (нацисткия поздрав)
- Ние слушаме песента: Германия, Германия над всичко, и песента: Вдигнете знамето високо!“

Източник 4.

Монументът „Работник и колхозничка“ – признат за „образец на монументалното изкуство“, „идеал и символ на съветската епоха“, „еталон на социалистическия реализъм“, е дело на най-известния съветски скулптор Вера Мухина. За построяването му е обявен конкурс за композиция на мъж и жена със сърп и чук. Проектът на Мухина печели и е реализиран с една-единствена промяна: Политбюро иска телата, които твореца смята да изобрази голи, да бъдат „облечени“. За първи път бил изложен пред павилиона на СССР на световното изложение в Париж през 1937 г. Той е висок 24 метра, тежи 75 тона, направен е от неръждаема стомана и единственият му аналог в света по онова време е Статуята на свободата в Ню Йорк. Десет години по-късно монументът, по лично разпореждане на Сталин, става емблема на най-голямото съветско киностудио „Мосфилм“. Днес е разположен пред входа на Всерусийския изложбен център в Москва.

Независимо от световната слава и многобройните ордени и звания Вера Мухина е смятана за неблагонадеждна от болшевишката власт. Произхожда от богато семейство, преди революцията учи във Франция, сестра ѝ живее в чужбина. В началото на 30-те години е изселена от Москва, а след Парижкото изложение повече не ѝ е позволявано да пътува зад граница. До края на живота си, тя никога не получава поръчки от държавата за скулптури на Ленин или Сталин.

По материал от в. „Труд“, 01.07.2017 г.

Източник 5.

„Домът на немското изкуство“ в Мюнхен, Германия

Сградата, построена през 1933 – 1937 г. е обявена от пропагандата за първата монументална сграда на нацистката архитектура. Открита е на 18 юли 1937 г. с тържество и военен парад като витрина за това, което нацистката партия счита за най-доброто изкуство в Германия. Встъпителната изложба е наречена „Голяма германска художествена изложба“, която се превръща в ежегодно

събитие от 1937 до 1944 г. Първата изложба е замислена като назидателен контраст на осъденото модерно изкуство, представено по същото време в „Изложбата на изроденото изкуство“.

Източник 6.

Адолф Хитлер, придружаван от министъра на пропагандата Йозеф Гьобелс и министъра на вътрешните работи Вилхелм Фрик, (вдясно от Хитлер) разглеждат втората „Голяма германска художествена изложба“ преди официалното ѝ откриване. (10 юли 1938 г.)

На ежегодните изложби в Мюнхен са представяни творби на съвременни немски художници, в които се прославя националсоциалистическата митология за арийската кръв и идеал за красота. През 1942 г. изложбата престоява 34 седмици в „Домът на немското изкуство“ и е посетена от над 800 000 души.

Източник 7.

„45. Необходимо е да се постави в практическа форма въпросът за използването на театъра като систематическа масова пропаганда на идеята за утвърждаване на комунизма. За целта е необходимо като се привличат съответните специалисти както на централно, така и на местно ниво, да се създаде и подбере подходящ революционен репертоар, извеждащ на преден план най-вече героичните моменти от борбата на работническата класа.

Театърът трябва да бъде използван също и като средство за антирелигиозна пропаганда.

46... Доколкото киното използва стари руски филми или западноевропейско производство, то фактически се превръща в проводник на буржоазно влияние или разложение на трудещите се маси. Необходимо е да се развие кинематографическо производство в Русия при условие, че се осъществява под пълното идейно ръководство и контрол от страна на държавата и партията.“

Решение на XII конгрес на руската комунистическа партия (болшевики) по въпросите на пропагандата, печата и агитацията, 17 – 25 април 1923 г.

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ – 26 август 2022 г.

ВАРИАНТ № 2

Ключ с верните отговори

Задача от 1 до 15

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Г	1
2.	А	1
3.	В	1
4.	А	1
5.	Б	1
6.	Г	1
7.	Б	1
8.	В	1
9.	В	1
10.	Г	1
11.	Г	1
12.	А	1
13.	Г	1
14.	Б	1
15.	А	1

Примерни отговори на задачите със свободен отговор

Задача 16. – 4 точки

- А)** Двете големи съсловия в Древен Рим са патриции и плебеи.
Б) Плебеите имали ограничени политически права и поради това се борели за равни права с патрициите.
В) Магистратите са държавни служители, избирани за определен срок от целия народ, които били натоварени с обществените дела на римската държава.
Г) Държавата е изправена пред заплахата да няма кой да я защитава, защото плебеите заплашват, че ще откажат да участват във войската и отбраната на града.

Задача 17. – 4 точки

- А)** Текстовете дават информация за Магнаурската школа в Константинопол.
Б) Тя е създадена през IX век.
В) Обучението се извършва на две степени: тривиум (основни дисциплини за времето граматиката, диалектиката и реториката) и квадравиум (математическите дисциплини, астрономията и изкуствата).

Задача 18. – 5 точки

Създаден кратък свързан текст с 5 – 6 изречения.

Задача 19. – 4 точки

А) Индустриална революция

Б) В промишлените градове въздухът е замърсен. Водите на реките също са замърсени. Урбанизацията води до презастрояване и пренаселване на градовете.

В) Животът е монотонен, бездушен, еднотипен.

Задача 20. – 5 точки

А) Женският социален и политически съюз е създаден през 1903, с цел постигане на равни изборителни права с мъжете, като координира борбата срещу правителството за правото на жените да гласуват в избори.

Б) Правят плакати и мирни протести, но използват и насилие и екстремизъм, за да привлекат внимание към исканията си.

В) Историята не трябва да се идеализира, за да не се фалшифицира. Само така може да се разбере истинския контекст на трудностите пред които са били поставени жените в борбата за равни права.

Задача 21. – 5 точки

А) Нобеловият комитет, основан от Алфред Нобел, присъжда международни награди за изключителни постижения, в различни сфери от човешката дейност (в областта на науката, културата, укрепване на мира).

Б) Поемата на Славейков – „Кървава песен“ е оценена като поетически шедьовър от уважаван преводач и експерт към Нобеловия комитет по славянска литература, която според него е поема достойна за популяризиране и извън България.

В) Смъртта на поета е пречка кандидатурата му да бъде разгледана от Нобеловия комитет.

Г) Предложението е признание както за таланта на Пенчо Славейков, така и за развитието на българската литература. То е и възможност за популяризирането на българската литература извън България и стимул за развитие на творците.

Задача 22. – 5 точки

А) Този град е административен център и играе важна роля за търговията с Европа. Възможностите за контакти с европейските държави оказват влияние върху неговото развитие.

Б) Русе има мултиетнически облик, който включва разнородни етнически общности и чужденци, които са постоянно пребиваващ в града. Почти равен е броя на българското и турското население. (може да са посочени и примери от таблицата).

В) За архитектурата и благоустройството – елегантни сгради, двуетажни къщи, широки улици; обществен живот – места за общуване (кафенета), вечеринки, европейско облекло.

Задача 23. – 4 точки

А) Да обедини социалистическите страни във военно-политически блок, който да пази света и социализма. В разгара на Студената война той трябва да се противопостави на евентуално нападение върху държава членка, да се противопостави на НАТО.

Б) Инвазията/ Нахлуването на войски на Варшавския договор в Чехословакия през лятото на 1968 г. вследствие на Пражката пролет.

В) Оказването на съпротива може да доведе до заплаха за живота на гражданите на Чехословакия (жертви от страна на армията, полицията, населението).

Г) Чехословашката комунистическа партия смята, че това е нарушение на принципите на отношенията между съюзниците във Варшавския договор, а и на международното право.

Задача 24. – 4 точки

А) Критики срещу социалистическия строй, преки асоциации за „безсилието“ и „залеза“ на социалистическия обществен строй, „прогерманска дейност“, песимизъм в творбите, писане на „фашистки“ статии.

Б) Въдворяване в лагери, съдебни процеси и затвор, забрана за публикуване, цензуриране на творбите.

В) Целта на репресиите са интелектуалците да бъдат лишени от публика, пред която да излагат идеите си, защото това ще застраши комунистическия режим. На интелектуалците не

може да се забрани да мислят и пишат, това което може да направи тоталитарната власт е да ги държи далеч от хората, от техните читатели и публика.

Задача 25. – 5 точки

А) През Новото време и Модерната епоха

Б) Европейски парламент, обединение на европейските нации в единна общност, единна валута, свобода на търговията

В) Идеите от предходни исторически епохи намират приложение чрез създадените общи институции на ЕС, на Европейски парламент, който се избира пряко от гражданите на ЕС и общите политики на Съюза.

26. Създаване на свързан писмен текст по исторически проблем или свързан писмен текст върху няколко източника (по избор на зрелостника)

40 точки се получават за пълен отговор, който включва:

- Създаване на свързан писмен текст;
- Правилно използване на исторически понятия и термини;
- Анализ и обобщения на основата на аргументирани твърдения;
- Висока езикова и правописна култура.